

VERKENNING MANTELZORGVERKLARING

RAPPORTAGE

KLANT
DATUM
KENMERK
AUTEURS

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
11 augustus 2021
LvdC/jve/002660
Lieke van de Camp en Maaïke Jongerius

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Vraagstelling en context	7
1.3 Doelstelling	7
1.4 Aanpak op hoofdlijnen	7
1.5 Begrippenlijst	9
2 Probleemdefinitie en praktijkvoorbeelden	10
2.1 Knelpunten bij mantelzorgers	10
2.2 Hoe zijn de regelingen georganiseerd voor mantelzorgers?	12
2.3 Een uniforme werkwijze ontbreekt	13
3 Opbrengst verkenning	15
3.1 Uitgangspunten	15
3.2 Randvoorwaarden	16
3.3 Gedeelde uitgangspunten en randvoorwaarden	16
4 Reflectie verkenning	17
4.1 Verschillende visies op het probleem	17
4.2 Verschillende beelden bij de verkenning	17
4.3 Verschillende beelden bij een mantelzorgverklaring	17
4.4 Vrees voor 'vrije' toegang tot regelingen	18
4.5 Discussie over taakuitbreiding	18
5 Aanbevelingen	19
5.1 Versterk huidige toegang	19
5.2 Stel een model inventarisatie van mantelzorgsituatie beschikbaar	19
5.3 Organiseer pilots in de praktijk	19
Bijlage A: Overzicht van het aantal deelnemers per betrokken organisatie	20
Bijlage B: Vragen mantelzorgverklaring (mzv) bij MantelzorgNL	21
Bijlage C: Model mantelzorgverklaring	24
Bijlage D: Bestudeerde documenten	26

Woord vooraf

Voorliggend rapportage is een weergave van de verkenning naar een oplossingsrichting voor het verbeteren van de toegang tot bepaalde regelingen¹ voor mantelzorgers. Significant Public heeft deze verkenning in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in de periode april tot en met juli 2021 begeleid. De verkenning bestaat uit een traject van vijf werksessies met landelijke instanties en verenigingen die mantelzorgers om een bewijsmiddel voor mantelzorg kunnen vragen (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) en Aedes²), gemeenten, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), MantelzorgNL, een organisatie voor sociaal werk en het ministerie van VWS (zie bijlage A voor een overzicht van het aantal deelnemers per betrokken organisatie).

De oorspronkelijke doelstelling van dit traject was om in cocreatie met de genoemde werkgroepleden te komen tot een nadere verkenning van de mantelzorgverklaring³ en een gedragen implementatieplan. Er zijn veel regelingen voor mantelzorgers beschikbaar, die als doel hebben dat mantelzorgers worden ondersteund en ontlast. Deze regelingen lopen uiteen van een ontheffing van de sollicitatieplicht tot een parkeervergunning. Om voor een deel van de regelingen in aanmerking te komen, moeten mantelzorgers bij instanties kunnen aantonen dat zij mantelzorger zijn. Echter, een officieel bewijsmiddel dat aantoont dat iemand mantelzorger is bestaat niet. Wanneer er (lokaal) wel gebruik gemaakt wordt van een mantelzorgverklaring, is de werkwijze lang niet altijd goed geïmplementeerd en ontbreekt vaak heldere communicatie hierover. De verklaring wordt bijvoorbeeld niet (h)erkend door de

¹ Voorbeelden van deze regelingen zijn ontheffing van de sollicitatieplicht, een parkeervergunning, urgenties voor woningen of ontheffing van de huurverhoging.

² Vereniging van woningcorporaties.

instanties die erom vragen, of beroepsgroepen zoals huisartsen wordt gevraagd de verklaring af te geven terwijl zij aangegeven dit niet te willen en kunnen doen⁴.

Uit deze verkenning, het rapport (Ont)Regel de Mantelzorg en signalen bij MantelzorgNL blijkt dat mantelzorgers knelpunten kunnen ervaren omdat ze voor toegang tot regelingen herhaaldelijk moeten aantonen dat zij mantelzorger zijn, van het kastje naar de muur gestuurd worden of tussen wal en schip vallen. De mate waarin deze knelpunten zich voordoen kan lokaal verschillen, omdat een deel van de regelingen decentraal is georganiseerd. De omvang van de groep mantelzorgers die te maken heeft met de genoemde knelpunten is hierdoor lastig te definiëren, maar dat het probleem bestaat is evident.

Partijen hebben ieder vanuit hun eigen perspectief deelgenomen aan dit traject, doordat alle verschillende deelnemende partijen een eigen perspectief hadden op het probleem. In hoofdstuk vier beschrijven we onze reflectie op dit proces en het effect daarvan op de uitkomst van dit traject.

De doelstelling om te komen tot een gedragen implementatieplan is (nog) niet gehaald, maar desondanks heeft deze verkenning waardevolle inzichten opgeleverd over punten waar overeenstemming en verschillende beelden bij zijn. Wij hopen dan ook dat deze verkenning inclusief aanbevelingen voor vervolg bijdraagt aan een verbetering (in een nader te onderzoeken vorm of vormen) voor knelpunten die mantelzorgers ervaren bij de toegang tot regelingen.

³ Mantelzorgverklaring: verzamelterm voor verklaringen die organisaties, zoals gemeenten en woningbouwcorporaties, opvragen als bewijs van een mantelzorgsituatie of een mantelzorgbehoefte.

⁴ Vragen mantelzorgverklaring bij MantelzorgNL (zie bijlage C).

Leeswijzer

Deze rapportage bevat een inleidend hoofdstuk met toelichting op de vraagstelling en aanpak van deze verkenning. Hoofdstuk twee bevat een uitgebreide beschrijving van de probleemdefinitie inclusief een beschrijving van twee praktijkvoorbeelden.

Hoofdstuk drie bevat een beschrijving van uitgangspunten en randvoorwaarden van de oplossingsrichting voor knelpunten die mantelzorgers ervaren. Hierbij geven we aan welke uitgangspunten en randvoorwaarden breed gedragen zijn en waar nog discussie over bestaat. Hoofdstuk vier bevat een reflectie van ons als onafhankelijke buitenstaander op het traject en de onderliggende dynamiek rondom de mantelzorgverklaring. In het afsluitende hoofdstuk beschrijven wij enkele aanbevelingen om het proces tot een oplossing te komen voort te zetten.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor mantelzorgers zijn diverse regelingen⁵ ingericht die als doel hebben dat zij niet overbelast raken en hun naaste (langer) bij kunnen (blijven) staan. Om voor een deel van deze regelingen in aanmerking te komen vragen instanties aan mantelzorgers om 'bewijs' van mantelzorg. Echter, een officieel bewijsmiddel om mantelzorg aan te tonen bestaat niet. Toch vragen verschillende organisaties om een mantelzorgverklaring. Zo vragen sommige gemeenten om een mantelzorgverklaring bij het aanvragen van een mantelzorgwoning of parkeervergunning, woningbouwcorporaties bij het aanvragen van medehuuderschap of een urgentieverklaring voor een huurwoning. Ook het UWV vraagt bij het aanvragen van een tijdelijke ontheffing van de sollicitatieplicht om een bewijs van mantelzorg. Ten tijde van de uitbraak van het coronavirus COVID-19 bleek bovendien dat het dat moeilijk is vast te stellen wie mantelzorg is ten behoeve van het landelijke testbeleid, vaccinatiebeleid en het beschikbaar stellen van beschermingsmiddelen. Om die reden konden mantelzorgers niet of nauwelijks prioriteit krijgen.

In de afgelopen jaren zijn afspraken gemaakt om de positie van de mantelzorg te versterken naar aanleiding van signalen over knelpunten die mantelzorgers ervaren. We staan in deze paragraaf stil bij het rapport (Ont)Regel de Mantelzorg, 'Samen sterk voor mantelzorg', het amendement van 50PLUS, en de signalen bij MantelzorgNL.

⁵ Voorbeelden van regelingen voor mantelzorgers zijn ontheffing van de sollicitatieplicht, een parkeervergunning en urgenties voor woningen of ontheffing van de huurverhoging.

1.1.1 Het rapport (Ont)Regel de Mantelzorg

In het rapport (Ont)Regel de Mantelzorg⁶ wordt gepleit voor regelgeving die mantelzorgers ondersteunen in plaats van in de weg zitten. De publicatie laat veel voorkomende knelpunten zien die mensen die mantelzorg verlenen ervaren rond administratie en regelgeving en welke concrete oplossingen daarvoor mogelijk zijn. Hiervoor is samengewerkt met een denktank en een expertgroep. In het rapport komt onder andere naar voren dat het voor mantelzorgers onduidelijk is wie een verklaring van mantelzorgbehoefte kan afgeven als het gaat om een mantelzorgwoning, medehuuderschap, urgentieverklaringen voor huurwoningen en ontheffing of vrijstelling van sollicitatieplicht. Bovendien heeft 56% van de respondenten⁷ het gevoel van het kastje naar de muur gestuurd te worden en geeft 24% van de respondenten aan niet goed te weten bij welke instantie hij/zij met vragen terecht kan. Ondanks dat deze bevindingen betrekking hebben op bredere vragen en administratieve lasten van mantelzorgers dan uitsluitend de bewijslast als mantelzorg, geven ze wel de urgentie voor verbeteringen in de ondersteuning voor mantelzorgers aan.

⁶ <https://www.ordz.nl/documenten/publicaties/2019/09/18/rapport-ontregel-de-mantelzorg>.

⁷ In totaal hebben 539 mantelzorgers de enquête ingevuld.

1.1.2 'Samen sterk voor mantelzorg'

Gemeenten, MantelzorgNL, werkgevers, zorgverzekeraars en het ministerie van VWS committeren zich met de landelijke aanpak 'Samen sterk voor mantelzorg'⁸ aan de noodzaak voor verbeteringen in de ondersteuning van mantelzorgers:

Er kunnen zaken beter, anders, sneller. Mantelzorgers ervaren nog steeds onnodige regeldruk, moeten vaak langs verschillende loketten, voelen zich niet altijd goed gehoord door de professionals, ondersteuning en een luisterend oor zijn voor mantelzorgers niet altijd makkelijk te vinden.

Onder het motto 'Samen sterk voor mantelzorg' hebben de partijen onder andere afgesproken om gezamenlijk te onderzoeken of een mantelzorgverklaring een haalbaar en bruikbaar instrument is en afspraken te maken over wie hem afgeeft en waarvoor deze gebruikt kan worden. Daarbij wordt ruimte gelaten aan lokale invulling. Met als doel om zoveel mogelijk te voorkomen dat mantelzorgers voor hetzelfde doel langs verschillende loketten en instanties moeten⁹.

1.1.3 Het amendement van 50PLUS

Tijdens de begrotingsbehandeling van VWS in de Tweede Kamer van 2 december 2020 is een amendement¹⁰ van politieke partij 50PLUS aangenomen waarbij wordt gesteld dat er een 'mantelzorgpaspoort' moet worden georganiseerd zodat de toegang tot regelingen voor mantelzorgers kan worden vergemakkelijkt:

Mantelzorgers moeten steeds opnieuw bewijzen bij instanties dat zij mantelzorger zijn om in aanmerking te komen voor ondersteuning (parkeervergunning, mantelzorgwoning, ontheffing van de sollicitatieplicht). Indieners willen daarom € vier miljoen inzetten voor het opstellen van een mantelzorgpaspoort voor meerdere domeinen, en dat erkend wordt door instanties om te voorkomen dat mantelzorgers voor hetzelfde doel langs verschillende loketten en instanties moeten.

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/10/31/samen-sterk-voor-mantelzorg>.

⁹ Samen sterk voor mantelzorg. 2020. Vroegtijdige ondersteuning van mantelzorgers in Nederland.

1.1.4 Signalen bij MantelzorgNL

In 2020 ontving MantelzorgNL naar schatting 1060 vragen van mantelzorgers waarin de vraag naar een mantelzorgverklaring centraal stond om in aanmerking te komen voor bepaalde regelingen. Zij geven aan dat deze cijfers slechts het topje van de ijsberg laten zien omdat veel mantelzorgers hun signalen niet delen en vroegtijdig afhaken wanneer zij veel drempels ervaren bij het in aanmerking komen voor regelingen. Daarnaast ontvangt MantelzorgNL ook vragen over regelingen voor mantelzorgers van gemeenten, mantelzorgsteunpunten, huisartsen en overige (zorg)professionals. In 2016 deed MantelzorgNL een panelonderzoek naar de nut en noodzaak van een mantelzorgverklaring. 38% van de respondenten gaf aan dat het moeten aantonen mantelzorger te zijn wel eens tot problemen leidt. Een veel gegeven reactie op deze vraag is dat men niet wordt geloofd of erkend. Men stuit op wantrouwen en onbegrip.

We kunnen concluderen dat mantelzorgers problemen ervaren in het aanleveren van bewijslast om in aanmerking te komen voor (een deel van) de regelingen en dat hiertoe geen eenduidig proces (b)lijkt te zijn. Ook kunnen we stellen dat de mantelzorgverklaring niet bestaat. Er wordt door diverse instanties¹¹ om gevraagd en diverse organisaties geven verschillende soorten bewijzen van mantelzorg af, maar één uniforme mantelzorgverklaring bestaat niet en de bestaande verklaringen hebben feitelijk geen juridische basis of status. Voor mantelzorgers en organisaties is bovendien niet altijd helder wat de status van een mantelzorgverklaring is, wie deze afgeeft, waar deze aangevraagd kan worden of hoe zij op een andere wijze kunnen aantonen mantelzorger te zijn. Vanuit de behoefte om de toegang voor mantelzorgers tot regelingen te vergemakkelijken en het bereik te verhogen is dit traject opgestart waarin een inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen centraal staat.

¹⁰ [Detail 2020D49708 | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#).

¹¹ Woningcorporaties, UWV, gemeenten en werkgevers.

1.2 Vraagstelling en context

Op 15 december 2020 is naar aanleiding van 'Samen sterk voor mantelzorg', het amendement van 50PLUS, het rapport (Ont)Regel de Mantelzorg en de signalen bij MantelzorgNL een verkennende bijeenkomst met MantelzorgNL, de gemeenten Almere, 's-Hertogenbosch, Rotterdam, Amsterdam, Ede, de VNG en het ministerie van VWS georganiseerd. Al deze partijen hebben een rol, belang en/of verantwoordelijkheid in het verminderen van de regeldruk bij mantelzorgers. Er werd bij de bijeenkomst geconstateerd dat er gedeelde worstelingen zijn, maar ook dat de behoeften van de betrokken partijen verschillen. Wel wordt het belang van een verklaring en het wegnemen van de ervaren regellast bij mantelzorgers (h)erkend. Er is afgesproken om gezamenlijk vervolgstappen te zetten en het verdere gesprek te voeren over hoe gezamenlijke problemen/de uitvoeringsvraagstukken opgelost kunnen worden. De problemen behelzen met name uitvoeringsvraagstukken die om nadere uitwerking vragen:

1. Wat is de waarde van een verklaring en voor welke voorzieningen/domeinen kan een verklaring worden gebruikt?
2. Wat is de definitie van (intensieve) mantelzorg(er)?
3. Triage: Wie bepaalt of een mantelzorger in aanmerking komt voor een verklaring? Wie geeft de verklaring af en leidt iemand naar de juiste ondersteuning?
4. Wie wordt verantwoordelijk voor het beheer van het bestand?
5. Verdere uitvoeringsvragen: (systeem)benodigdheden, juridische componenten (privacy, formaliteit en dergelijke), communicatie, en dergelijke.

In de bijeenkomst is onderscheid gemaakt tussen een verklaring voor inkomensvoorzieningen, arbeid & zorg (sollicitatieplicht, zorgverlof), woonbeleid (onthefing huurverhoging, urgenties en mantelzorgwoningen, medehuuderschap), en gemeentelijke mantelzorgondersteuning (parkeervergunningen, mantelzorgwaardering). Deze drie domeinen hebben een verschillende 'waarde' en zijn op zichzelf al zeer complex. De uitkomsten van de bijeenkomst vormden het startpunt voor de uitvoering van deze verkenning.

1.3 Doelstelling

Het ministerie van VWS heeft Significant Public gevraagd om een verkenning uit te voeren naar de mantelzorgverklaring. Er zijn veel verschillende belangen en een neutrale begeleiding van het proces door een onafhankelijk adviesbureau is daarom wenselijk. De doelstelling van dit traject is om in cocreatie met organisaties uit de werkgroep (zie deelnemende organisaties bij paragraaf 1.4) te komen tot een nadere verkenning en implementatieplan. Het resultaat moet in samenspraak met alle stakeholders worden geformuleerd. Het doel was om na de vaststelling van een gedragen implementatieplan, over te gaan tot daadwerkelijke actie en de uitrol van het plan.

1.4 Aanpak op hoofdlijnen

Aan de hand van vijf digitale werksessies is in de periode van april tot en met juli 2021 de verkenning uitgevoerd. De meeste deelnemers aan de werksessies waren reeds betrokken bij de verkennende bijeenkomst eind 2020. Daarnaast is een aantal partijen uitgenodigd voor de werkgroep zodat *the whole system in the room* vertegenwoordigd is. De deelnemers zijn afkomstig van organisaties die gevraagd worden een verklaring af te geven dan wel organisaties die zelf om een verklaring vragen. De volgende organisaties hebben deelgenomen aan de werksessies:

- a. Het ministerie van VWS: als stelselverantwoordelijke;
- b. MantelzorgNL: belangenbehartiger van mantelzorgers en inhoudelijk deskundige;
- c. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK): als stelselverantwoordelijke;
- d. Het UWV; vraagt om bewijs bij verzoek om vrijstelling van uw sollicitatieplicht;
- e. Vereniging van woningcorporaties Aedes: vraagt onder andere om bewijs bij medehuuderschap;
- f. De VNG: vertegenwoordigt gemeenten;
- g. Afvaardiging van gemeente Ede, 's-Hertogenbosch, Amsterdam en Rotterdam: gemeenten kunnen mantelzorgers vragen naar bewijs en zijn vaak ook verstrekker van een bewijs. De afvaardiging van deze gemeenten is geregeld om zicht op de verschillende lokale praktijken te krijgen;

h. Farent Sociaal Werk: welzijnsorganisatie in de gemeente 's-Hertogenbosch die ondersteunt bij de toegang tot regelingen voor mantelzorgers.

Zie bijlage A voor een overzicht van het aantal deelnemers per betrokken organisatie. In de volgende paragrafen beschrijven we op hoofdlijnen de activiteiten van deze verkenning. Na de tweede en derde werksessie is een verslag met de belangrijkste uitkomsten van de sessie rondgestuurd, zodat deelnemers deze konden delen met hun achterban. Door middel van deze tussentijdse toetsing is de inbreng van alle deelnemers geborgd en hebben deelnemers de mogelijkheid gekregen om hun achterban te informeren.

1.4.1 *Werksessie 1; gezamenlijke probleemdefinitie*

In de eerste werksessie creëerden we bij de deelnemers gedeelde basiskennis door te starten met een toelichting op de aanleiding en doelstelling van het traject en de reeds ondernomen stappen door het ministerie van VWS. Vervolgens stonden we stil bij de probleemdefinitie aan de hand van casuïstiek en aantallen die door MantelzorgNL zijn toegelicht. De werksessie stond in het teken van een eerste verkenning naar uitgangspunten en randvoorwaarden voor de oplossingsrichting. De werksessie werd afgesloten met commitment van alle aanwezigen om gezamenlijk een oplossing te verkennen voor de knelpunten waar de doelgroep die niet kan aantonen dat hij/zij mantelzorger is en van het kastje naar de muur wordt gestuurd tegenaan loopt.

1.4.2 *Werksessie 2; de praktijk centraal*

In de tweede werksessie stonden twee werkwijzen centraal waarop gemeente 's-Hertogenbosch en Rotterdam momenteel invulling geven aan de aanvraag van regelingen door mantelzorgers. Op basis van de toelichting door de gemeenten werden de voor- en nadelen vanuit het perspectief van mantelzorgers en cliënten, gemeenten en ontvangende of vragende organisaties besproken. Na afloop van de tweede werksessie ontvingen de deelnemers een enquête met de tot dan toe opgehaalde uitgangspunten en randvoorwaarden voor de oplossingsrichting.

Deelnemers konden door het invullen van de enquête de uitgangspunten en randvoorwaarden verder aanscherpen en/of aanvullen.

1.4.3 *Werksessie 3; uitgangspunten en randvoorwaarden oplossingsrichting*

De derde werksessie startte met een terugkoppeling van en gesprek over de herijkte uitgangspunten en randvoorwaarden. Na deze plenaire opening vond er op twee centrale thema's verdieping plaats in subgroepen, namelijk het proces rondom het organiseren van toegang voor mantelzorgers en een verkenning naar de definitie van mantelzorg. Aan het eind van de werksessie gaven de twee subgroepen een terugkoppeling van het gesprek dat over het thema had plaatsgevonden.

1.4.4 *Werksessie 4; verschillende visies op probleem en oplossingsrichting*

Met de vierde werksessie stond op het programma om in de twee subgroepen verder aan de slag te gaan met mogelijkheden voor implementatie ten aanzien van de twee centrale thema's: het proces rondom het organiseren van de toegang en de definitie van mantelzorg. Het gesprek verliep echter anders doordat een aantal terugkerende discussiepunten naar voren kwam:

- a. Een deel van de (landelijke) organisaties herkent het probleem dat mantelzorgers ervaren omdat zij niet kunnen aantonen dat zij mantelzorger zijn en een deel van de gemeenten herkent dit probleem niet vanuit hun eigen werkwijze. Deze gemeenten krijgen geen of beperkte signalen van mantelzorgers die vastlopen en lossen eventuele signalen meteen op;
- b. Verschillende organisaties zijn van mening dat er in het traject te snel een oplossingsrichting gekozen is en/of teveel vanuit een oplossing in de gemeentelijke praktijk beredeneerd is. Deze organisaties hebben behoefte aan een bredere oriëntatie van mogelijke oplossingen;
- c. Verschillende organisaties zijn van mening dat de lokale en landelijke verkenning naar de mantelzorgverklaring losgekoppeld zou moeten worden;
- d. Verschillende organisaties benadrukken het belang en de noodzaak van bestuurlijk commitment om vervolgstappen te kunnen maken. Draagvlak van het bestuur is wenselijk voor zowel het urgentiebesef van het probleem, als de concrete uitwerking van de oplossing.

1.4.5 Werksessie 5; bespreken conceptrapportage

De vijfde werksessie stond in het teken van het bespreken van de conceptrapportage. Wij kijken terug op een constructieve bijeenkomst waarbij de ontvangen feedback geholpen heeft voorliggende eindrapport aan te scherpen.

1.5 Begrippenlijst

In het rapport komen enkele multi-interpretabele begrippen voor. Onderstaand lichten we toe wat we in deze rapportage onder de begrippen verstaan.

Mantelzorg. Het Sociaal en Cultureel Planbureau definieert mantelzorg als alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit diens directe sociale omgeving, die verder gaat dan wat in redelijkheid van iemand uit de sociale omgeving mag worden verwacht. De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) (2015) definieert mantelzorg als hulp ten behoeve van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen, opvang, jeugdhulp, het opvoeden en opgroeien van jeugdigen en zorg en overige diensten als bedoeld in de Zorgverzekeringswet, die rechtstreeks voortvloeit uit een tussen personen bestaande sociale relatie en die niet wordt verleend in het kader van een hulpverlenend beroep¹².

Mantelzorgondersteuning. Ondersteuning van mantelzorgers, zoals informatie en advies over het organiseren en volhouden van zorgtaken, of het tijdelijk overdragen van de mantelzorg¹³.

Mantelzorgverklaring. Verzamelterm voor verklaringen die organisaties, zoals gemeenten, woningbouwcorporaties en het UWV vragen als bewijs van een mantelzorgsituatie of een mantelzorgbehoefte¹⁴.

Medehuuderschap. Status waarbij de medehuurder automatisch de huurovereenkomst overneemt wanneer de huurder overlijdt of zijn woning verlaat. Echtgenoten of geregistreerde partners zijn standaard medehuurder, inwonende mantelzorgers niet¹⁵.

Regelingen voor mantelzorgers. Regelingen waar mantelzorgers bij de zorg en ondersteuning voor naasten een beroep op kunnen doen. We maken onderscheid tussen vier domeinen waar de regelingen onder vallen: inkomensvoorzieningen, arbeid & zorg (sollicitatieplicht, zorgverlof), woonbeleid (onthefving huurverhoging, urgenties en mantelzorgwoningen, medehuuderschap), gemeentelijke mantelzorgondersteuning (parkeervergunningen, mantelzorgwaardering) en onderwijs. Onder regelingen voor mantelzorgers verstaan we expliciet niet de ondersteuning vanuit de Wmo aan hulpbehoevende zorgvragers.

Urgentieverklaring. Verklaring waarmee een inwoner voorrang kan krijgen voor een sociale huurwoning. Gemeenten nemen in hun huisvestingsverordening op of, en welke groepen inwoners een urgentieverklaring kunnen aanvragen¹⁶.

¹² De Argumentenfabriek. 2019. Rapport (Ont)Regel de Mantelzorg.

¹³ De Argumentenfabriek. 2019. Rapport (Ont)Regel de Mantelzorg.

¹⁴ De Argumentenfabriek. 2019. Rapport (Ont)Regel de Mantelzorg.

¹⁵ De Argumentenfabriek. 2019. Rapport (Ont)Regel de Mantelzorg.

¹⁶ De Argumentenfabriek. 2019. Rapport (Ont)Regel de Mantelzorg.

2 Probleemdefinitie en praktijkvoorbeelden

In dit hoofdstuk bespreken we de zoektocht naar een gezamenlijke probleemdefinitie zoals doorleefd in de werksessies.

2.1 Knelpunten bij mantelzorgers

Nederland kent veel mantelzorgers. Een op de drie Nederlanders van 16 jaar en ouder gaven in 2019 mantelzorg, dit zijn circa vijf miljoen mantelzorgers¹⁷. Zij dragen zorg voor hun naasten en kunnen daarvoor in aanmerking komen voor benodigde regelingen bij officiële instanties zoals gemeenten, werkgevers, woningbouwcorporaties en UWV. De benodigde regelingen voor mantelzorgers bevinden zich op verschillende leefdomeinen, namelijk:

- a. Inkomensvoorzieningen en arbeid;
- b. Zorg;
- c. Wonen;
- d. Gemeentelijke voorzieningen;
- e. Onderwijs.

Zoals beschreven in paragraaf 1.1 ervaart een deel van de mantelzorgers knelpunten bij het aanvragen van regelingen op deze leefdomeinen. In de eerste werksessie kwamen hierover de volgende signalen over naar voren:

- a. Mantelzorgers moeten bij verschillende instanties steeds opnieuw aantonen dat zij mantelzorger zijn om in aanmerking te komen voor regelingen;
- b. Mantelzorgers worden van het kastje naar de muur gestuurd als zij om een bewijs van mantelzorgverlening vragen om aan te tonen dat zij in aanmerking komen voor regelingen;

¹⁷ Mantelzorg NL definieert mantelzorg als alle hulp aan een hulpbehoevende uit diens sociale omgeving. <https://www.mantelzorg.nl/onderwerpen/mantelzorg/hoeveel-mantelzorgers-zijn-er-in-nederland/>.

- c. Mantelzorgers en partijen zijn onbekend met bestaande werkwijzen, oftewel de huidige vorm waarin gemeenten en/of mantelzorgsteunpunten ondersteuning aan mantelzorgers bieden bij het verkrijgen van toegang tot regelingen;
- d. Mantelzorgers die ondanks bestaande werkwijzen tussen wal en schip vallen en geen toegang krijgen tot benodigde voorzieningen, verstrekkingen of regelingen.

Bovengenoemde signalen komen voornamelijk binnen bij MantelzorgNL. In 2020 ontving MantelzorgNL naar schatting 1060 vragen van mantelzorgers waarin de vraag naar een mantelzorgverklaring centraal stond om in aanmerking te komen voor regelingen. Dit lijkt slechts het topje van de ijsberg omdat veel mantelzorgers hun signalen niet delen en/of vroegtijdig afhaken wanneer zij veel drempels ervaren bij het in aanmerking komen voor regelingen. Daarnaast ontvangt MantelzorgNL ook vragen van gemeenten, mantelzorgsteunpunten, huisartsen en overige (zorg)professionals.

MantelzorgNL geeft aan dat gemeenten in toenemende mate contact opnemen omdat ze met bestaande werkwijzen geen of onvoldoende oplossing kunnen bieden aan mantelzorgers. Ook hebben gemeenten volgens MantelzorgNL te maken met huisartsen die hier een heel wisselend beleid opvoeren. Zo hebben huisartsen van de Landelijke Huisartsenvereniging huisartsenkring Amsterdam/Almere en de gemeente Amsterdam bijvoorbeeld afgesproken dat huisartsen geen brief opstellen waarmee mantelzorgers kunnen bewijzen dat ze mantelzorger zijn¹⁸. De reden voor deze afspraak is dat de huisarts zich moet kunnen concentreren op de behandeling

¹⁸ [Geen mantelzorgverklaringen meer: Geef deze brief mee! | Amsterdam/Almere \(lhv.nl\)](#).

van patiënten. Een goede vertrouwensrelatie met de patiënt is daarvoor belangrijk. Die vertrouwensrelatie kan gevaar lopen wanneer de huisarts een oordeel geeft dat voor de patiënt ongunstig is.

Volgens MantelzorgNL sturen gemeenten veel mantelzorgers door naar mantelzorgsteunpunten en worstelen deze mantelzorgsteunpunten met een toenemende vraag naar bewijslast van mantelzorg als gevolg van de coronacrisis. Dit was bijvoorbeeld het geval bij sluiting van de grenzen als gevolg van een negatief reisadvies en speelde tijdens de uitvoering van dit traject voor vaccinatie. Doordat mantelzorgers niet konden bewijzen dat zij mantelzorgers zijn, kregen zij geen voorrang voor een vaccinatie. Ten slotte geeft MantelzorgNL aan dat huisartsen en overige (zorg)professionals zoals Wmo-medewerkers of wijkverpleegkundigen contact opnemen omdat het hen onduidelijk is hoe zij de mantelzorgsituatie kunnen bewijzen of daarop tegen zijn.

In onderstaand kader lichten we op verschillende leefdomeninen voorbeelden uit van vragen die in 2020 bij MantelzorgNL zijn binnengekomen. In bijlage C is een uitgebreider overzicht van deze vragen te vinden.

Voorbeelden van vragen door mantelzorgers

Onderwijs: een student kan verlenging van inschrijvingsduur krijgen van zijn opleiding als hij kan aantonen dat hij mantelzorgers is. Zowel huisarts of wijkverpleegkundige willen echter geen bewijs afgeven.

Wonen: een zoon vraagt medehuuderschap aan van moeder die inwoont voor het verlenen mantelzorg. Woningbouw vraagt om bewijs, maar zoon weet niet waar hij een bewijs voor mantelzorg kan halen.

Gemeentelijke voorzieningen: bij een mantelzorgers voor zijn vrouw loopt per 1 april de parkeervergunning af. Voor een nieuwe parkeervergunning op basis van mantelzorg is er bewijs nodig. De huisarts geeft dit bewijs niet af. Dat is een besluit van alle huisartsen in de desbetreffende gemeente. Meneer vraagt zich af hoe nu aan een verklaring te komen?

Arbeid: een echtgenoot die via internet vastloopt bij het verkrijgen van een formulier of verklaringsdocument om aan te tonen dat hij mantelzorgers is. Dit om een regeling te treffen met zijn werkgever om de wettelijk beschikbare jaarlijkse mantelzorgperiode (zorgverlof) te kunnen gebruiken.

2.2 Hoe zijn de regelingen georganiseerd voor mantelzorgers?

Gemeenten hebben vanuit de Wmo een wettelijke taak om mantelzorgers te ondersteunen. Het uitgangspunt van de Wmo is het mogelijk maken dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen, met behulp van het eigen sociale netwerk en eventueel met ondersteuning vanuit de gemeente. Mantelzorgers hebben daarbij een belangrijke rol. Het is belangrijk dat zij daarom goed worden ondersteund en vitaal blijven. Het ondersteunen van mantelzorgers kan via algemene voorzieningen, deze zijn vrij toegankelijk, zoals een mantelzorgcafé, een boodschappendienst of een cursus. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor het waarderen van mantelzorgers¹⁹. Iedere gemeente heeft de zorg, ondersteuning en waardering van mantelzorgers op basis van de lokale context anders ingericht. In een aantal gemeenten kunnen mantelzorgers terecht bij een mantelzorgsteunpunt voor (emotionele) ondersteuning. Er zijn ook gemeenten die een luisterlijn hebben of hun sociale wijkteams of buurtteams hierop ingericht hebben²⁰.

Naast de zorg, (emotionele) ondersteuning en waardering van mantelzorgers zijn er regelingen waar mantelzorgers een beroep op kunnen doen. De wijze waarop gemeenten mantelzorgers ondersteunen om een beroep te doen op verschillende regelingen is per gemeente anders georganiseerd. In onderstaande kaders lichten we ter illustratie twee verschillende werkwijzen van gemeenten uit. We starten met de werkwijze in gemeente 's-Hertogenbosch waar mantelzorgers geholpen worden door mantelzorgconsulenten. Vervolgens lichten we ter illustratie de werkwijze van de gemeente Rotterdam uit waar mantelzorgers gebruik kunnen maken van de Mantelfoon.

¹⁹ Vilans (2017). Kennisdossier mantelzorgbeleid door gemeenten.

Werkwijze gemeente 's-Hertogenbosch

In de gemeente 's-Hertogenbosch kunnen mantelzorgers terecht bij welzijnsorganisatie Farent Sociaal Werk voor de toegang tot regelingen. Een van de mogelijkheden is een lichte toetsing waarbij mantelzorgers in aanmerking komen voor een mantelzorgwaardering van € 50,-. Farent Sociaal Werk werkt daarnaast met mantelzorgconsulenten in de wijk die voor een intensieve toetsing altijd op huisbezoek gaan bij de mantelzorger en zorgvrager. Tijdens het huisbezoek vindt een uitgebreide intake plaats op alle leefgebieden. Mantelzorgconsulenten tekenen na afloop van de intake het verhaal van de mantelzorger op. Het verhaal geeft gelegenheid om mantelzorgers te kunnen ondersteunen of door te kunnen verwijzen naar regelingen zoals parkeervergunning, ontheffing sollicitatieplicht, de kostendelersnorm, medehuurderschap en huurderskorting. Voor bepaalde regelingen is een jaarlijkse update vereist, zoals de parkeervergunning en de huurderskorting. Voor sommige verklaringen is er ook een inkomen check nodig, eventueel met Bureau Sociale Raadslieden in verband met wijzigingen. Onderliggend doel is om overbelasting bij mantelzorgers te voorkomen. Het is aan de beslisbevoegde partij om een oordeel te geven of de aanvrager op basis van het verhaal toegang krijgt tot bepaalde voorzieningen. Het verhaal is daarmee een verklaring van de burger zelf, die de mantelzorgconsulenten op papier zetten.

²⁰ <https://www.mantelzorg.nl/onderwerpen/ondersteuning/ondersteuning-van-je-gemeente/>.

Werkwijze gemeente Rotterdam

In de gemeente Rotterdam kunnen mantelzorgers een 'mantelzorgverklaring' aanvragen om toegang te krijgen tot het mantelzorgcadeau (de gratis Rotterdampas met € 25 ov-tegoed), een aansprakelijkheidsverzekering en als tegenprestatie bij een bijstandsuitkering. Het afgeven van de parkeervergunning gaat op basis van een Wmo- of een Wlz-indicatie van de zorgvrager. Indien er geen indicatie aanwezig is vindt de beoordeling plaats op basis van vertrouwen in het verhaal van de mantelzorgers. Een urgentieverklaring wordt regionaal via woningbouwverenigingen afgegeven op basis van een indicatie of via de huisarts.

Naast de mogelijkheid tot het aanvragen van bovengenoemde regelingen, kunnen mantelzorgers in de gemeente Rotterdam bellen met de Mantelfoon. Sinds een jaar is er een centraal stedelijke Mantelfoon die 24 uur per dag en 365 dagen per jaar bereikbaar is. De Mantelfoon ontlast mantelzorgers bij praktische en mentale zaken door te luisteren, ondersteunen bij vragen over regelingen en vergoedingen en te helpen om weer overzicht te krijgen.

Zorgverzekeraars hebben vanuit de Zorgverzekeringswet (hierna: Zvw) een rol bij het ertoe leiden van de juiste zorg en ondersteuning voor mantelzorgers.

Daarnaast zijn er op de terreinen inkomensvoorzieningen en arbeid, wonen en onderwijs verschillende regelingen waar mantelzorgers een beroep op kunnen doen. Voor de toegang tot en uitvoering van deze regelingen zijn verschillende instanties verantwoordelijk. Denk bijvoorbeeld aan woningcorporaties voor het aanvragen van medehuuderschap en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) voor het aanvragen van vrijstelling van sollicitatieplicht. Woningbouwcorporaties en het UWV zijn niet verantwoordelijk voor het ondersteunen van mantelzorgers, maar bieden als gevolg van wettelijke kaders en regionale afspraken wel regelingen aan mantelzorgers. Een voorbeeld is de Wet arbeid en zorg waarbij werkgevers mantelzorgers kunnen vragen naar bewijs in het kader van zorgverlof .

Voor informatie, advies en een luisterend oor kunnen mantelzorgers ten slotte contact opnemen met de MantelzorgNL. MantelzorgNL verleent zelf geen directe toegang tot regelingen.

2.3 Een uniforme werkwijze ontbreekt

Signalen over problemen bij de toegang tot regelingen voor mantelzorgers komen uit meerdere hoeken. Van mantelzorgers zelf, van instanties die regelingen aanbieden dan wel naar bewijslast van mantelzorgers vragen en van partijen die een mogelijke verklaring van mantelzorg kunnen afgeven. Denk bijvoorbeeld aan huisartsen die gevraagd worden een brief op te stellen als bewijslast voor mantelzorgers, maar daar vanwege de vertrouwensrelatie vanaf zien. De mate waarin deze knelpunten zich voordoen verschilt. De omvang van de groep mantelzorgers die te maken heeft met de genoemde knelpunten is hierdoor lastig te definiëren, maar dat het probleem bestaat is evident. De volgende complexe elementen bemoeilijken bovendien een eenduidige en landelijke werkwijze:

- a. Per regeling hanteren partijen verschillende kenmerken en definities van de mantelzorg(er) in de bewijslast. Denk hierbij aan zorgzwaarte of ureninzet van de mantelzorg(er);
- b. De instanties die om een bewijs van mantelzorg vragen voor toegang tot regelingen hanteren verschillende criteria, zoals duur en intensiteit van mantelzorg en zorgzwaarte;

-
- c. De regelingen voor mantelzorgers raken aan zowel lokale als landelijke wet- en regelgeving;
 - d. De diverse en grote groep instanties die betrokken is bij de regelingen voor mantelzorgers.

In dit traject zijn mogelijke oplossingsrichtingen verkend om tot een uniforme werkwijze te komen. Het volgende hoofdstuk gaat in op de gezamenlijke uitgangspunten en randvoorwaarden voor oplossingsrichtingen ter verbetering van het proces voor mantelzorgers.

3 Opbrengst verkenning

De doelstelling van dit traject is om in cocreatie met organisaties uit de werkgroep te komen tot een verkenning naar gedragen oplossingsrichtingen voor het verbeteren van de toegang tot bepaalde regelingen voor mantelzorgers. In dit hoofdstuk beschrijven we uitgangspunten en randvoorwaarden voor het oplossen van de beschreven knelpunten uit hoofdstuk 2. De uitgangspunten en randvoorwaarden zijn tijdens werksessies opgehaald en met behulp van een enquête getoetst bij deelnemers. Er is getracht zoveel mogelijk toe te werken naar gezamenlijke uitgangspunten en randvoorwaarden. Dit is grotendeels gelukt, maar er blijven uitgangspunten en randvoorwaarden die niet door alle deelnemers worden gedragen. In paragraaf 3.1 en 3.2 beschrijven we de uitgangspunten en randvoorwaarden waar deelnemers het unaniem over eens zijn en geven we aan voor welke uitgangspunten en randvoorwaarden (nog) geen gezamenlijk draagvlak is en wat hiertoe de reden is. Paragraaf 3.3 beschrijft de conclusie.

3.1 Uitgangspunten

Uitgangspunten waar deelnemers zich unaniem in kunnen vinden zijn:

Nr.	Omschrijving uitgangspunten
1	De oplossing fungeert als ondersteuning bij het aanvragen van en de toegang tot regelingen. <i>Een aandachtspunt bij dit uitgangspunt is dat de oplossing mantelzorgers ondersteuning bij de toegang biedt (en dus niet automatisch toegang tot regelingen geeft).</i>
2	De mantelzorgsituatie kan door verschillende partijen in kaart gebracht worden, maar er is voor mantelzorgers in ieder geval een herkenbaar toegangspunt en laagdrempelige procedure per gemeente. <i>Een aandachtspunt bij dit uitgangspunt is dat het toegangspunt voor mantelzorgers verschillend ingevuld kan worden door gemeenten.</i>
3	De oplossing is een hulpmiddel, geen doel op zich.

Nr.	Omschrijving uitgangspunten
	<i>De oplossing fungeert als een hulpmiddel om zowel mantelzorgers, partijen die regelingen aanbieden en partijen die om bewijslast bij mantelzorgers vragen te ontlasten en duidelijkheid te geven. Het is geen doel op zich om veranderingen aan te brengen in bestaande werkwijzen of te komen tot een uniforme mantelzorgverklaring.</i>
4	De oplossing gaat uit van eenvoud, is landelijk erkend en biedt ruimte voor lokale invulling en maatwerk.
5	Bij het ontwikkelen van de oplossing maken we zoveel mogelijk gebruik van al bestaande werkwijzen. <i>Bestaande werkwijzen: de huidige vorm waarin gemeenten en/of mantelzorgsteunpunten ondersteuning aan mantelzorgers bieden bij het verkrijgen van toegang tot regelingen.</i>
6	Bij de ontwikkeling van de oplossing trekken we samen op met (vertegenwoordigers van) de doelgroep.

Uitgangspunten waar de meningen van deelnemers over verschillen is:

Nr.	Omschrijving uitgangspunten
1	Het in kaart brengen van de mantelzorgsituatie staat los van de beoordeling/toegang tot regelingen. <i>De meningen van deelnemers verschillen over de vraag of de partij die de mantelzorgsituatie in kaart brengt ook de beoordelende partij mag zijn die daadwerkelijk toegang geeft tot regelingen.</i>
2.	De oplossing geldt voor zowel centraal georganiseerde instanties, als bij gemeenten en andere lokale instanties. <i>Deelnemers zijn het erover eens dat er een uniforme oplossing zou moeten komen voor de toegang tot regelingen bij centraal georganiseerde instanties. Echter beamen niet alle deelnemers dat er een oplossing moet komen voor regelingen bij gemeenten en andere lokale instanties. Een veelgehoord argument is dat bestaande werkwijzen van gemeenten en/of mantelzorgsteunpunten de vragen van mantelzorgers al opvangen. Ook noemen</i>

Nr. Omschrijving uitgangspunten	
	<i>deelnemers als belemmering de verschillende criteria (zoals duur, intensiteit en zorgzwaarte) die gemeenten en lokale instanties hanteren.</i>

3.2 Randvoorwaarden

Randvoorwaarden waar deelnemers zich unaniem in kunnen vinden zijn:

Nr. Omschrijving randvoorwaarden	
Randvoorwaarden voor gebruikers van de oplossing	
1	Alle partijen die bij het proces rond de toegang tot regelingen voor mantelzorgers betrokken zijn, zijn bekend met de oplossing.
2	Er is breed draagvlak voor de oplossing en de oplossing wordt erkend door partijen die er gebruik van maken.
3	De oplossing is van toepassing op de terreinen wonen, arbeid, zorg en onderwijs.
4	Alle partijen hanteren voor de bewijslast voor mantelzorg(er) zoveel mogelijk dezelfde kenmerken en definitie (toegesplitst naar de verschillende terreinen). <i>Aandachtspunt bij deze randvoorwaarde is dat er momenteel nog vele lokale definities van mantelzorg gehanteerd worden.</i>
Randvoorwaarden voor de doelgroep (mantelzorgers)	
5	De oplossing geeft in iedere geval geen extra regellast voor mantelzorgers.

Randvoorwaarden waar de meningen van deelnemers over verschillen zijn:

Nr. Omschrijving randvoorwaarden	
Randvoorwaarden voor de inhoud	
1	De oplossing biedt helderheid over wanneer een mantelzorger voor welke regelingen in aanmerking kan komen, maar de definitieve beslissing ligt bij de uitgevende instantie. <i>Deelnemers zijn het erover eens dat de definitieve beslissing bij de uitgevende instantie ligt. De meningen verschillen over de mate waarin de oplossing helderheid moet bieden aan de mantelzorger over de regelingen waar hij/zij voor in aanmerking kan komen.</i>

Nr. Omschrijving randvoorwaarden	
Randvoorwaarden voor de doelgroep (mantelzorgers)	
2	De doelgroep is bekend met de oplossing en weet waar en bij wie deze te vinden is. <i>Deelnemers verschillen van mening over de mate waarin zij vinden dat de doelgroep bekend moet zijn met de oplossing. Een deel van de deelnemers is van mening dat de doelgroep niet bekend hoeft te zijn met de oplossing doordat zij daarvan op de hoogte gebracht kunnen worden door de uitgevende instanties.</i>

3.3 Gedeelde uitgangspunten en randvoorwaarden

Deelnemers zijn van mening dat er bewijslast voor mantelzorgers nodig is om in aanmerking te komen van (een deel van) de regelingen op de terreinen wonen, arbeid, zorg en onderwijs. Voor het oplossen van knelpunten bij het in aanmerking komen voor regelingen delen deelnemers het uitgangspunt dat ondersteuning voor mantelzorgers gewenst is bij de toegang zonder dat dit extra regellast oplevert. Dit geldt in ieder geval voor regelingen bij centraal georganiseerde instanties. Deelnemers zijn het er bovendien over eens dat binnen elke gemeente een herkenbaar toegangspunt en laagdrempelige procedure vereist zijn, maar dat de mantelzorgsituatie door verschillende partijen in kaart gebracht zou kunnen worden en er ruimte is voor lokale invulling en maatwerk. Deelnemers zien de oplossing als een hulpmiddel en geen doel op zich, de oplossing zou uit moeten gaan van eenvoud en landelijk worden erkend. Bij het ontwikkelen van de oplossing is het uitgangspunt om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de lokale situatie, samen op te trekken met (vertegenwoordigers) van de doelgroep en zoveel mogelijk dezelfde kenmerken en definitie van mantelzorg te hanteren. Ten slotte vinden deelnemers het belangrijk dat alle partijen die gebruikmaken van de oplossing bekend zijn met de werkwijze en er een breed draagvlak is voor de oplossing.

4 Reflectie verkenning

Ondanks de gedeelde randvoorwaarden en uitgangspunten van een mogelijke oplossingsrichting zoals beschreven in hoofdstuk 3, heeft de verkenning niet geleid tot overeenstemming over verbeteringen voor mantelzorgers die onvoldoende kunnen aantonen dat zij mantelzorgers zijn. De verkenning heeft wel inzicht gegeven in de standpunten van de verschillende deelnemers en de overeenkomsten en verschillen tussen de deelnemers aan dit traject. In de volgende paragrafen geven wij als buitenstaander en onafhankelijke partij een reflectie op deze verkenning.

Vershillende visies op het probleem, verschillende beelden bij de verkenning, vrees voor 'vrije' toegang tot regelingen en de discussie over taakuitbreiding van gemeenten hebben volgens ons invloed gehad op dit traject en het komen tot een unaniem gedragen oplossing.

4.1 Verschillende visies op het probleem

In de eerste werksessie stond het komen tot een gezamenlijke probleemdefinitie centraal. De probleemdefinitie beschrijft verschillende signalen die MantelzorgNL van mantelzorgers ontvangt en signalen die door de COVID-19 crisis en het rapport (Ont)Regel de Mantelzorg naar boven zijn gekomen. Uit de signalen blijkt dat een deel van de mantelzorgers steeds opnieuw moet aantonen dat hij/ zij mantelzorgers is, van het kastje naar de muur wordt gestuurd of ondanks het bestaande beleid tussen wal en schip valt. Op basis van het totaal aantal signalen zou dit gaan om enkele signalen per gemeente. Volgens MantelzorgNL zijn de signalen die bij hen binnenkomen slechts het topje van de ijsberg omdat de verwachting is dat veel mantelzorgers afhaken en/of hun signalen niet delen. Het ministerie van VWS, het ministerie van BZK, MantelzorgNL, het UWV, Aedes en een deel van de gemeenten herkennen deze signalen van mantelzorgers. Een deel van de gemeenten herkent de casuïstiek echter niet binnen hun eigen praktijk of kent een enkele casus waarvoor een pragmatische oplossing is gevonden.

De VNG vraagt om die reden naar een uitgebreidere analyse van de knelpunten waar mantelzorgers tegenaan lopen. De VNG en enkele gemeenten plaatsen bovendien kanttekeningen bij een mantelzorgverklaring als mogelijke oplossingsrichting en vragen zich af of het geschetste probleem niet op een andere manier kan worden opgelost. Een nader onderzoek naar (de omvang van) het probleem en een brede inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen is volgens hen gewenst.

4.2 Verschillende beelden bij de verkenning

Het ministerie van VWS heeft door een amendement de opdracht om tot een mantelzorgpaspoort voor meerdere domeinen te komen. De VNG en de gemeenten refereren aan de afspraken uit de landelijke aanpak 'Samen sterk voor mantelzorg' om te onderzoeken of een mantelzorgverklaring een haalbaar en bruikbaar instrument is en afspraken te maken over wie hem afgeeft en waarvoor deze gebruikt kan worden. Verschillende beelden bij deze verkenning en wat het traject op moet leveren, hebben invloed gehad op het proces en de uitkomst van het traject. De discussies over het doel van traject leidde af van de inhoud van de problematiek.

4.3 Verschillende beelden bij een mantelzorgverklaring

Er leven verschillende beelden bij een mantelzorgverklaring als mogelijke oplossing voor de knelpunten waar mantelzorgers tegenaan lopen. Dat begint al bij de vraag voor welke doelgroep de oplossing bedoeld is; voor alle mantelzorgers of alleen de mantelzorgers die tussen wal en schip vallen? Daarnaast zijn er verschillende beelden bij de toepassing van een mantelzorgverklaring als mogelijke oplossingsrichting. Zo geeft de VNG aan vraagtekens te hebben bij de wenselijkheid van een landelijk geldende mantelzorgverklaring. Met name enkele gemeenten en de VNG zijn van mening dat er in het traject te snel een oplossingsrichting gekozen is en/of teveel vanuit een oplossing in de gemeentelijke praktijk beredeneerd is. Deze organisaties hebben behoefte aan een bredere oriëntatie van mogelijke oplossingen. De insteek van het traject was een brede oriëntatie op de mogelijke oplossingen voor de doelgroep die niet kan aantonen dat hij/zij mantelzorgers is, maar niet alle partijen

hebben dit als zodanig ervaren en/of gebruikgemaakt van de mogelijkheid om hun ideeën in te brengen.

4.4 Vrees voor 'vrije' toegang tot regelingen

Een van de uitgangspunten die in dit traject naar voren kwam is dat een bewijs voor mantelzorg niet direct toegang tot regelingen kan geven. Een deel van de deelnemers vreest dat een officieel erkende mantelzorgverklaring als bewijs direct 'recht' geeft op een regeling, zonder verdere vorm van triage. Het uitgangspunt is echter steeds geweest dat een bewijs voor mantelzorg ondersteunt bij de toegang tot regelingen. Ondanks dit uitgangspunt zien enkele deelnemers verschillende bezwaren voor het afgeven van een bewijs van mantelzorg omdat deelnemers de mantelzorgverklaring koppelen aan de directe toegang tot regelingen. Per regeling hanteren partijen verschillende kenmerken en definities van de mantelzorg(er) in de bewijslast om in aanmerking te komen voor de regeling. Denk hierbij aan zorgzwaarte of ureninzet van de mantelzorg(er). In de discussie bleek het daardoor lastig om vanuit een eenduidige definitie van mantelzorg te spreken. Zaken die nog uitgezocht, uitgewerkt en gewogen moeten worden zijn: bij welke omvang van mantelzorg kom je in aanmerking voor de regelingen? Moet hier onderscheid in gemaakt worden voor verschillende regelingen? Hoe voorkom je misbruik van het bewijs? Wat als de mantelzorgsituatie verandert? Hoe lang is zo'n bewijs geldig? Deelnemers zijn huiverig om een bewijs af te geven omdat ze praktische bezwaren zien en de indruk bestaat dat het bewijs 'recht' geeft op directe toegang tot een regeling.

4.5 Discussie over taakuitbreiding

Vanuit de Wmo hebben gemeenten een wettelijke taak in de ondersteuning van mantelzorgers. Met de decentralisaties hebben gemeenten de autonomie gekregen om lokaal maatwerk toe te passen. Iedere gemeente heeft zijn eigen beleid wat het meest passend is bij de situatie in die gemeente. Een goed en werkbaar instrument zal door veel gemeenten overgenomen worden, als de gemeenten hun autonomie in beleid kunnen behouden. In de transformatie van het sociaal domein, waar gemeenten volop aan werken, staan begrippen als 'normaliseren' en 'informeel eerst' centraal. Hierbij gaat het om het voeren van het juiste gesprek en een gelijkwaardig

samenspel tussen organisaties in formele en informele zorg en dus samen met de mantelzorger.

In relatie tot de regiefunctie van gemeenten in de ondersteuning van mantelzorgers speelt de discussie of het uitgeven van een bewijs voor mantelzorg een taakuitbreiding betreft. Als gevolg van de verschillende beelden bij de mantelzorgverklaring als mogelijke invulling van het bewijs voor mantelzorg, ontstaat een discussie tussen het ministerie van VWS en een deel van de gemeenten en de VNG over of deze oplossingsrichting een taakuitbreiding betreft. Het ministerie van VWS geeft aan dat het organiseren van de toegang tot bestaande regelingen, die veelal lokaal zijn georganiseerd, onderdeel is van het goed organiseren van de mantelzorgondersteuning. Een deel van de gemeenten ervaart het 'moeten' gaan organiseren en uitvoeren van een bewijs voor mantelzorg als een taakuitbreiding. Dit gevoel wordt versterkt door de landelijke en bredere discussie tussen gemeenten en de rijksoverheid over het overbrengen van taken naar gemeenten en de middelen die hier tegenover staan.

5 Aanbevelingen

Gedurende de verkenning bleken de verschillende vertrekpunten het lastig te maken om tot een oplossing in de vorm van een mantelzorgverklaring te komen. De VNG en de gemeenten hadden van de landelijke aanpak 'Samen sterk voor mantelzorg' de opdracht om te onderzoeken of een mantelzorgverklaring een haalbaar en bruikbaar instrument is. Het ministerie van VWS heeft door een amendement de opdracht om tot een mantelzorgpaspoort voor meerdere domeinen te komen. Door de verschillende vertrekpunten is het tijdens het traject niet gelukt om inhoudelijk tot overeenstemming te komen. Een duidelijke uitspraak van de betrokken partijen, waaronder de VNG, is nodig om tot een landelijke oplossing te komen. Wij adviseren betrokken partijen om zich op twee punten op bestuurlijk niveau uit te spreken. Ten eerste over de vraag of het probleem wordt herkend. Een lokale probleemanalyse kan helpen bij het vergroten van urgentiebesef om tot een oplossing te komen voor mantelzorgers die knelpunten ervaren. Een tweede vraag in het kader van bestuurlijk commitment is of de deelnemers aan dit traject namens hun achterban mogelijke oplossingsrichtingen kunnen verkennen en wat daar volgens hen voor nodig is.

5.1 Versterk huidige toegang

Een van de uitgangspunten is dat bij het ontwikkelen van verbeteringen in de toegang tot regelingen voor mantelzorgers zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van al bestaande werkwijzen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ondersteuning aan mantelzorgers en hebben hiervoor een toegang georganiseerd. Wij adviseren om deze huidige toegang te versterken voor mantelzorgers. Dit kan door vanuit het Rijk middelen ter beschikking te stellen voor ondersteuning en (uniforme) richtlijnen mee te geven aan gemeenten over hoe zij hun toegang kunnen inrichten. Gemeenten zijn autonome bestuursorganen en gaan zelf over de wijze waarop ze hun toegang en mantelzorgondersteuning organiseren, maar kunnen hierbij advies en ondersteuning krijgen. Ook kunnen goede voorbeelden van werkwijzen en te gebruiken documenten (zie paragraaf 4.3) beschikbaar worden gesteld. Hierbij helpt het als gemeenten op de hoogte zijn van de toegangscriteria voor regelingen. Bijvoorbeeld landelijk: wat vindt

het UWV reëel voor een ontheffing van de sollicitatieplicht? En wat vindt Aedes en in welke situatie is toegang tot een ontheffing reëel? Lokaal kan dit ook voor parkeervergunningen, mantelzorgwoningen et cetera. Hiermee kan de huidige toegang een belangrijke rol vervullen in de ondersteuning aan en communicatie naar mantelzorgers. Goede communicatie en heldere verwachtingen zijn belangrijk om teleurstellingen bij mantelzorgers te voorkomen.

5.2 Stel een model inventarisatie van mantelzorgsituatie beschikbaar

MantelzorgNL heeft een model inventarisatie van mantelzorgsituatie opgesteld (zie bijlage C) die vrijblijvend onder gemeenten en andere partijen verspreid kan worden. Deze model inventarisatie van mantelzorgsituatie geeft een beeld van mogelijke elementen die onder de verklaring vallen zodat eenduidigheid gestimuleerd wordt. Daarbij houden gemeenten en andere afgeevende instanties ruimte voor lokaal maatwerk, maar wordt tegelijkertijd landelijke richting gegeven.

5.3 Organiseer pilots in de praktijk

Pilots bij een aantal koplopergemeenten kunnen bijdragen aan inzicht in hoe de huidige toegang tot lokale en landelijke regelingen is georganiseerd, wat de behoefte van de mantelzorger is, en hoe het proces voor het verkrijgen van een bewijs van mantelzorg kan worden ingericht. Het doel van een traject met pilots is om via bestaande werkwijzen te achterhalen wat een logisch uitgiftemoment en uitgiftepunt is voor het verstrekken van een mantelzorgverklaring (bewijsstuk), welke vorm deze verklaring kan aannemen, waar de verschillen zitten per domein, welke status deze kan hebben, hoe deze rekening houdt met wijzingen in de tijd. Nadat dit bij een aantal gemeenten uitgetest is kunnen ervaringen en geleerde lessen verspreid worden onder andere gemeenten die hier behoefte aan hebben.

Bijlage A: Overzicht van het aantal deelnemers per betrokken organisatie

Organisatie	Aantal deelnemers
Aedes	1
BZK	1
Farent Sociaal Werk	1
Gemeente Amsterdam	1
Gemeente Den Bosch	1
Gemeente Ede	1
Gemeente Rotterdam	1
MantelzorgNL	3
UWV	1
VNG	1
VWS	4

Bijlage B: Vragen mantelzorgverklaring (mzv) bij MantelzorgNL

- Student kan verlenging inschrijvingsduur krijgen van zijn opleiding als hij kan aantonen dat hij mantelzorger is. Zowel huisarts of wijkverpleegkundige wil die niet afgeven. Wat nu?
- Huisarts belt dat patiënt verzoek gedaan voor mzv. Mevrouw heeft gelezen dat dit niet officieel bestaat, hebben wij misschien wel een voorbeeld?
- Medehuuderschap aangevraagd door zoon van moeder die inwoont voor mantelzorg. Woningbouw geeft aan bewijs/verklaring mzv nodig te hebben. Model mzv toegestuurd om door huisarts te laten ondertekenen. Indien huisarts niet meewerkt opnieuw contact.
- Mevrouw helpt ouder echtpaar bij vinden van woning waar zij samen met kleinzoon kunnen gaan wonen. Woning op het oog, woningbouwvereniging vraagt om mzv. Hebben we die?
- Vanuit steunpunt: zij geven bewijs af van waardering bij bezwaar huurverhoging, maar is niet echt wenselijk. Het is niet te controleren. Ze hebben hierover wel een afspraak met woningbouwcorporatie. Wat ze doen is afschrift sturen naar mantelzorgers van brief met betrekking tot waardering (VVV-bonnen en activiteiten). Zou fijner zijn als er andere vorm mogelijk was van verklaring.
- Steunpunt mailt: Ik ontvang graag de model mzv, omdat we regelmatig verzoeken ontvangen van mantelzorgers die een mantelzorgverklaring nodig hebben van een woningbouworganisaties in verband met urgentieverklaring voor een sociale huurwoning.
- Het lijkt er namelijk ook op dat zowel gemeenten als woningbouworganisaties niet echt duidelijk voor ogen hebben wat ze daar mee bedoelen. Een modelverklaring zou daarbij wellicht kunnen helpen.
- Ik ben mantelzorger voor mijn ouders. De woningbouwvereniging wil een mantelzorgverklaring. Hebben jullie een voorbeeld van een mantelzorgverklaring voor mij?
- De thuiszorginstantie heeft geen idee hoe die eruit ziet.
- Steunpunt: mantelzorger wil mantelzorgwoning realiseren. Er ontbreekt nu een mzv. Huisarts/thuiszorg geeft niet af; Wmo-consulent weet niet wat ze ermee aan moeten, afdeling huisvesting ook niet. Argonaut zegt alleen medische verklaring te kunnen afgeven. In deze situatie gaat het om mantelzorg. Wat nu?
- Mevrouw is contactpersoon bijstand. Haar cliënt belde over mzv, omdat ze urgentie wil aanvragen bij andere gemeente. Hoe zit dit? Op website van de gemeente ook niet aangegeven wat ze bedoelen met verklaring.
- Mantelzorger is bezig met realiseren mantelzorgwoning. Mevrouw wordt mantelzorger voor vader. Gemeente is in principe akkoord. Naast verklaring van specialist die ze al hebben vraagt gemeente nu ook verklaring van vader zelf. Is dit normaal? En hebben wij een voorbeeld?
- Mantelzorger voor vader. Heeft voor opleiding bewijs/verklaring mantelzorg nodig, om lessen te mogen missen in verband met zorg.
- De gemeente Etten-Leur vraagt voor het plaatsen van een mantelzorgwoning om een verklaring van de huisarts. Hebben wij modelverklaring?
- Mantelzorger wil mantelzorgwoning. Gemeente vindt het goed, mits er een mzv komt.
- Huisarts geeft aan nooit verklaring af te geven. Wat nu?
- Mantelzorger moet verlenging aanvragen mzv voor parkeervergunning.
- Mevrouw komt er niet uit waar ze dit nu moet doen. Cliëntondersteuner weet het ook niet.

-
- Medewerker van gemeente B. Is op zoek naar opzet voor mzv voor de mantelzorgwoning. Huisartsen willen niet meer ondertekenen. Zijn zoekende naar hoe hiermee om te gaan. Hoe kunnen mantelzorgers toch verklaring krijgen/ mantelzorg aantonen?
 - Mevrouw is huisarts. Krijgt van patiënt vraag om mzv te ondertekenen. Wij mogen dat niet vragen. Gemeente heeft hierom gevraagd.
 - Huisarts wilt geen verklaring ondertekenen. Gaat brief opstellen voor gemeente.
 - Mevrouw wil huis ouders kopen en mantelzorgwoning realiseren in de tuin. Gemeente vraagt om mzv, huisarts geeft deze niet af. Mevrouw leest dat bij ons model kan worden opgevraagd.
 - Mevrouw is coördinator steunpunt mantelzorg. Heeft een vraag binnengekregen om mzv op te stellen ten behoeve van urgentie-aanvraag. Hoort dit dan bij steunpunt Stichtse Vecht of Utrecht? En hoe kan zij beoordelen of verklaring passend is?
 - Meneer heeft urgentie aangevraagd voor zijn moeder in gemeente Haarlem. Er wordt gevraagd om mzv. Huisarts kan deze niet afgeven, gemeente ook niet. Moeder heeft nooit indicatie thuiszorg gehad dus wijkverpleegkundige ook geen optie. De heer heeft al meerdere documenten aangeleverd waarin ook wordt bevestigd dat mzv niet bestaat. Toch houdt vierde huis zich hieraan vast. Wat nu?
 - Hoe kan ik aantonen dat mantelzorg noodzakelijk is? De gemeente vraagt om een verklaring voor een mantelzorgwoning.
 - Huisarts heeft van cliënt onze mzv gekregen met verzoek om te ondertekenen. Zij heeft dit nagevraagd bij jurist KNMG en mag dit niet ondertekenen. Ook al worden er geen medische gegevens genoteerd, is het wel een medische verklaring, dit mag huisarts niet geven. Huisartsen die wel ondertekenen begaan eigenlijk een overtreding.
 - Steunpunt meldt: in deze coronatijden is de vraag naar een officiële(re) mzv opeens erg gestegen in onze regio. Ze vragen het in verband met het doel: nog te mogen reizen met ov, et cetera naar je verzorgde toe als mantelzorger. Is er al iemand binnen MZ.nl hiermee bezig?
 - Beller is mantelzorger voor mevrouw. Per 1 april loopt de parkeervergunning af. Voor nieuwe parkeervergunning op basis van mantelzorg is er een mzv nodig. Huisarts geeft deze verklaring niet af, besluit van alle huisartsen in de gemeente. Hoe komen we nu aan verklaring? Mevrouw is niet bekend bij Wmo/thuiszorg/specialist, beller niet ingeschreven bij mantelzorgsteunpunt.
 - Gemeente Z vraagt om mzv in verband met aanvraag urgentie. Wij willen graag weten hoe we het beste mzv kunnen bemachtigen. Vanuit gemeente vragen ze ons voor deze verklaring of een bewijs. Wij kunnen echter nergens vinden hoe we dit moeten aanvragen. Zou u ons meer kunnen vertellen hoe wij dit kunnen regelen?
 - Mevrouw woont al jaren bij haar moeder. Moeder heeft hersentumor. Vriendin wees haar erop dat als er iets met haar moeder gebeurt uit huis kan worden gezet. Is bij woningbouw geweest voor medehuuderschap. Woningbouw vraagt om mantelzorgverklaring.
 - Mantelzorger woont bij zoon in omgebouwde schuur. Afgelopen week gemeente op de stoep. Hebben nu mzv nodig. Huisarts vind het lastig, nog nooit eerder zo'n vraag gehad. Wil wel telefonisch contact met gemeente?
 - Meneer heeft mzv en special over mantelzorgwoningen ontvangen. Huisarts van schoonmoeder wil de verklaring niet ondertekenen. Medewerker van de thuiszorg heeft het wel ondertekend, maar dit voldoet niet aan eisen van de gemeente. Gemeente vind dat deze persoon hiertoe niet bevoegd is. Meneer gaat vragen of een bevoegde persoon van thuiszorg wil ondertekenen. Voorgesteld dat hij anders ook zijn eigen huisarts kan vragen om te ondertekenen. Durf niet te verzekeren dat hij goed zit, ga nog overleggen en later contact.
 - Dochter van meneer wil mantelzorgwoningen voor ouders plaatsen op terrein. Er is een vergunning aangevraagd bij de gemeente. De gemeente vraagt om mzv.
 - Meneer werkt bij de gemeente Hardenberg, coördinator van de frontoffice. Behandelt samen met een collega alle aanvragen voor mantelzorgwoningen. Is nu bezig met maken van een standaard-mzv, en

-
- vraagt naar ons voorbeeld. Gemeente reikt proactief de standaard verklaring uit, kunnen mensen meenemen naar de huisarts en zo invullen.
- Schoonmoeder ziek, willen graag bij haar in de straat gaan wonen. Kan op basis van mantelzorg urgentie daarvoor krijgen. Maar heeft dan mzv woning nodig volgens woningbouwvereniging. Vraagt zich af hoe hij aan een dergelijke verklaring komt.
 - Mevrouw is zorgvrager, haar man verleent mantelzorg. Allebei bijstand en wonen in huis Leger des Heils. Man moet nu stage gaan lopen, vijf hele dagen. Komt zorg voor mevrouw in de knel. Als meneer geen stage gaat lopen, wordt hij gekort op de bijstand. Tenzij hij een mzv heeft, zegt zijn werkconsulent. Kan hij aanvragen bij de gemeente. Maar mevrouw kan nergens vinden waar ze een dergelijke verklaring kan aanvragen. Heeft haar man wel op een site aangemeld als mantelzorger, www.denhaangmantelzorg.nl. Maar is dit voldoende? Wat nu?
 - Gemeente heeft bouw mantelzorgwoning goedgekeurd, maar vraagt nog wel mzv. Dit vanwege eventuele klachten van burens. Huisarts wil die niet tekenen en verwijst terug naar gemeente. Gerdien zal modelverklaring toezenden met nog aanvullende informatie.
 - Schoonmoeder woont op afstand van een uur rijden. Wil graag dichterbij komen wonen (Nieuwegein). Contact gehad met woningbouw: urgentie op basis van mantelzorg is mogelijk. Wel mzv nodig. Hoe kom ik daaraan?
 - Zoon van mevrouw is bezig met aanvragen mede huurderschap. Mzv nodig: ik stuur voorbeeld (zie activiteiten).
 - Ik wil een mantelzorgwoning in mijn achtertuin laten plaatsen voor mijn moeder (91 jaar oud). De gemeente wil daarvoor een mzv van de huisarts ontvangen. De huisarts weet niet wat ze in zo'n verklaring moet zetten. Heeft u een voorbeeld verklaring?
 - Meneer moet bij de gemeente een verklaring over mantelzorg inleveren om zo in aanmerking te komen voor het verbouwen van een schuur voor

mantelzorgwoning. Ik heb hem het formulier gemaild. Hoe kom ik aan een mzv? Huisarts wil niet meewerken.

- Mantelzorger woont in bij zorgvrager. Hebben een gezamenlijke rekening voor huur en boodschappen. Willen mede huurderschap aanvragen. Was door woningbouw eerst naar CIZ verwezen, maar er werd geen indicatie afgegeven. Door CIZ verwezen naar Wmo voor indicatie huishoudelijke hulp. Geen indicatie gekregen. Zeggen 'dat ze daar niet voor zijn'. Kleindochter doet huishouden, is ook helemaal geen indicatie voor nodig. Maar woningbouw wil dus een indicatie zien als 'mantelzorgverklaring', anders geen mede huurderschap. Huisarts heeft nota bene al wel een mzv afgegeven, maar die accepteert de woningbouw niet. Dus: patstelling. Woningbouw wil iets zien dat niet voorhanden/nodig is. Advies over te nemen stappen?
- Wat moet ik doen om een mantelzorgbewijs te krijgen? Heb ik nodig voor woningbouwcorporatie. Ik wil mede huurder worden van woning van mijn moeder.
- Via internet tracht ik een formulier of verklaringsdocument te bemachtigen om aan te tonen dat ik mantelzorger ben. Dit om een regeling te treffen met mijn werkgever om de wettelijk beschikbare jaarlijkse mantelzorgperiode (zorgverlof) te kunnen gebruiken. Nu merk ik dat dit via het web niet een-twee-drie te vinden is, om voor mij (on)duidelijke redenen.
- Kunt u mij helpen aan meer informatie om de benodigde documenten te krijgen²¹?

²¹ Bron: MantelzorgNL.

Bijlage C: Model mantelzorgverklaring

Checklist - inventarisatie mantelzorgsituatie

Mantelzorg zorgt voor (relatie tot zorgvrager):

- Ouder(s)
- Kind
- Familielid overig, nl:
- Kennis/vriend
- Meerdere zorgvragers, nl...

Zorgvrager verblijft:

- Thuis (huisgenoot)
- Ander huishouden
- In instelling

Zorgindicatie aanwezig voor zorgvrager?

- Ja, nl. Wmo/Zvw/Wlz
- Indien ja, staat mantelzorg beschreven? Ja/nee
- Nee

Is mantelzorg bekend bij Steunpunt Mantelzorg? Ja/nee

Mantelzorg deelt mantelzorg met:

- Overige mantelzorg, nl.....
- Niemand

Mantelzorgtaken

- **Indiceerbaar**
- Persoonlijke verzorging
- Begeleiding

-
- **Niet-indiceerbaar**
- Administratie
-
- **Uitstelbaar**
- Administratie
-

Niet-uitstelbaar

- Persoonlijke verzorging
- Begeleiding

Zorg in nabijheid nodig? (valgevaar, 's nachts zorg nodig, psychische ondersteuning)

Hoe lang bestaat mantelzorgsituatie al?maanden/jaar

Aantal uren per dag/week

- dagelijks.....uur
- wekelijksuur

Woont mantelzorg bij zorgvrager in? Ja/nee

Afstand tot zorgvrager

-kilometer

Overige relevantie opmerkingen mantelzorgsituatie:

Verklaring m.b.t. mantelzorg overige instantie al/ook aanwezig:

- o Ja, huisarts/specialist/
- o Nee

Ondersteuningsbehoefte van de mantelzorger

Gemeentelijke voorzieningen:

- o Mantelzorgwaardering
 - Wordt voldaan aan de voorwaarden voor de regeling van de gemeente, nl.....
- o Parkeervergunning
 - Wordt voldaan aan de voorwaarden voor de regeling van de gemeente, nl.....
- o Urgentieverklaring
 - Wordt voldaan aan de voorwaarden voor de regeling van de gemeente, nl...
- o (Vergunningsvrije) mantelzorgwoning
 - Wordt voldaan de landelijke regeling o.g.v. de BOR? nl.....
- o Ontheffing sollicitatieplicht Participatiewet
 - Wordt voldaan aan de voorwaarden voor de regeling van de gemeente, nl.....
- o Vrijstelling tegenprestatie/mantelzorg = tegenprestatie
 - Wordt voldaan aan de voorwaarden voor de regeling van de gemeente, nl.....

Ondersteuningsbehoefte overig/landelijk:

- o Medehuur
 - Is sprake van een duurzame, gemeenschappelijke huishouding gedurende minimaal twee jaar?
 - Zijn documenten aanwezig om dat aan te tonen? (nl.....)
- o Ontheffing sollicitatieplicht WW
 - Is de mantelzorg 'intensief'(d.w.z. minimaal 20 uur per week) en is de mantelzorger de aangewezen persoon om de zorg te verlenen (geen alternatief voorhanden)
- o Inkomensafhankelijke huurverhoging
 - Heeft de mantelzorg een mantelzorgwaardering ontvangen? (in welke vorm?)
 - Kan de mantelzorger dat aantonen?
- o Zorgverlof/aanpassing arbeidstijden
 - Is de zorg noodzakelijk en is de mantelzorger de aangewezen persoon die die zorg moet verlenen?

Datum:

Handtekening medewerker:....

Handtekening mantelzorger:²²

²² Bron: MantelzorgNL.

Bijlage D: Bestudeerde documenten

De Argumentenfabriek. 2019. Rapport (Ont)Regel de Mantelzorg ([link](#)).

Samen sterk voor mantelzorg. 2020. Vroegtijdige ondersteuning van mantelzorgers in Nederland ([link](#)).

Vilans (2017). Kennisdossier mantelzorgbeleid door gemeenten ([link](#)).